

אלא יקנה בית מזוזה גדול שהקלף יוכל להיכנס בו^(יח).

יג. כשקובע את המזוזה, יקבענה באופן שיראו מבחוץ את השם שד-י הכתוב על גבי המזוזה. ויש שנהגו משום זה לעשות חור בבית המזוזה כנגד השם, כדי שיהא השם נראה לצד החיצוני, או שמניחים נרתיק שקוף מפלסטיק או מזכוכית^(יט).

במזוזות ביתך (סי' רפ"ז סק"ל) בשם יד הקטנה. ובס' רזיאל המלאך (דף ר' סוף ע"ד) איתא שלכן כותבים במזוזה שד"י ונוקבים את הברזל שעל המזוזה, כדי שיהיה נקרא וניכר שם שד"י להבריה המזיקים, עיי"ש. ובשל"ה (מסכת חולין, פרק נר מצוה, ל"ו) כתב: מה טוב ומה נעים לשום הקנה שבו המזוזה תוך כלי של זכוכית שלם העשוי כמו קנה, שאז אותיות של שם שד"י מאירים דרך כלי זכוכית, וראיתי חסידים ואנשי מעשה נוהגין כן וקדוש יאמר לו. ובס' יוסף אומץ (הקדמון, סי' ת"פ) הובאו דברי השל"ה, וכתב שכן הנהיג השל"ה בימיו לסתום את הנקב שעל השם בזכוכית וכו' באופן שהשם נראה מתוכו באר היטב, וכן נכון לעשות. ומצאתי בקרית ספר למאירי (מאמר ראשון ח"ג ד"ה ולענין שרטוט) שכתב שהתפילין צריכים להיות מכוסים, משא"כ מזוזה שהיא מונחת בתוך שפופרת, ואין חובה לסתום חור מזוזת הפתח, אלא שנהגו כן שלא תהא יד הכל מצוייה למשמש בה. וכ"כ בדרך החיים (דיני קביעת מזוזה ס"א): יזהרו מאד לתת נגד השם שד"י חתיכת זכוכית, שלא יבא להימחק ע"י מישוש הידיים לנשק, כאשר ראינו בעו"ה שכמה שמות קדושים נמחקו ע"י מבלי משים. וכ"ה בסידור רבי שבתי (סוף הסידור דף קיג). שיש לעשות המזוזה כמנהג ספרדים בזכוכית בהירה וזכה, וזהו כבוד מעולה שהשם (שד"י) נראה מכוסה בתיק. וכ"כ בס' צואה מחיים (להר"ח פלאגי, סק"ד) ובמעיל שמואל (סי' ג' ס"ב). וכ"כ בשו"ת משנה הלכות (ח"ט סי' רי"א) שמדברי הפוסקים משמע שראוי שיהיה נקב בקנה כנגד שם שד"י. ושמעתי מהגר"ש ואזנר שליט"א שיש להסתפק בלשון המחבר שכתב 'טוב שתהא נראית', האם הכוונה על שם שד"י בלבד, או שטוב שכל המזוזה תהא נראית, שאז כשרואה אותה נזכר מהתוכן שלה, שזהו מהות המצוה כדכתבו הטור והרמב"ם שבבואו ובצאתו יזכור יחוד ה' ויראתו על פניו. ויזהר שיהא כל השם נראה גם היו"ד האחרון, מזוזות ביתך (סי' רפ"ה שעה"צ סק"ט) בשם ס' מעורר ישנים (סי' ק"ע). ויש שאינם נוהגים שהשם יהיה מגולה מבחוץ, אלא מסתפקים במה שמצויין על בית המזוזה מבחוץ האות ש"ן, וכנראה שהאות ש"ן היא

דרכו של הסופר הזה לחתוך הגליון גם אחר כתיבה, הוי כמי שהתנה ע"ז מתחילה ורשאי לקצוץ הגליונות. ועיין גם במשנת הסופר (פכ"ה ס"ג בילקוה"ס ובביאה"ס) שכתב שמזוזה הגדולה מהנרתיק, מותר לחתוך מעודף הקלף שלה כדי להתאימו לנרתיק, אך עדיף אם אפשר להניחה בנרתיק יותר גדול. וכ"ה בס' אוצר הלכות ששכרן אריכות ימים (פ"ב) שאפשר לחתוך את הקלף וצריך לגנוז את הגליונות שנחתכו. וכ"ה בשו"ת רבבות אפרים (ח"ב סי' כ"ט סק"ט) שבמג"א (סי' של"ד סק"ד) משמע שמותר לקצוץ חלק מהמזוזה שלא נכנס לשפופרת, וכ"כ במשנ"ב (שם סק"ג). ועיין בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סי' פ"ו) שכתב שאין לקצוץ את הגליונות המיותרות של ס"ת כדי להקל כל כובדו, וכ"כ בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' ק"ב). אך משמע מדבריהם שאם הזמין אצל הסופר מזוזה בגודל מסוים והסופר טעה במדה, מותר לחתוך העודף. ועיי"ש שדנו האם שייך לבית דין מתנה ע"ז בכל פעם.

(יח) בדעת תורה (סי' ר"צ ס"א) ציין לשו"ת מראה יחזקאל (סי' קמ"ז) שאם הס"ת ארוך יותר ממידת ארון הקודש, אין להקל לחתוך מן הגליונות. ומשמע מדבריו שגם במזוזה אסור בכ"ה ג. וכ"ה בקובץ מבית לוי (ח"ד תשנ"ד) בשם הגר"ש ואזנר שליט"א שאם המזוזה גדולה אין לחתוך כדי להתאימה. ובס' חובת הדר (פ"ט ס"ו) כתב שע"פ המבואר בשו"ע (סי' ר"צ) אין לחתוך את המזוזה אם אינה מתאימה לגודל הנרתיק, אך ציין לדברי המהרש"ם הנ"ל שאם דרך הסופר לחתוך שרי. וכתב שלפ"ז נראה שאם הזמין אצל הסופר מזוזה במידה מסויימת והסופר טעה במידה, מותר לחתוך. ובס' אהל אריה (כץ, סי' ר' סק"ו) כתב שיזהר לקנות תיק גדול כדי להניח המזוזה בתוכו, ולא כאלו של כסף או זהב, שע"פ רוב הם קטנים ודקים מאד, ובשעת כריכת המזוזה יכול בטעות לפסול את המזוזות. ולכאורה כל המדובר הוא רק במזוזה חדשה שעדיין לא השתמשו בה, אבל במזוזה ישנה, לכאורה לכו"ע הקלף תפס קדושתו ושוב אסור לחתכו, וצ"ע.

(יט) ומיהו אם לא עשה כן אינה נפסלת, דרכי משה (סק"ג) בשם המרדכי (הלכות קטנות סי' תתקס"א), וכ"ה

אך אין להניח את המזוזה בבית מזוזה העשוי מעץ או מפלסטיק ללא נקב, ולכתוב שם שד"י על בית המזוזה בכתב או בבליטה, משום שבדרך כלל השם מגיע באופן כזה לידי מחיקה על ידי משמוש הידיים^(כ). ועיין בסעיף הבא.

יד. מה שהתבאר שיש לקבוע את המזוזה באופן שיראו מבחוץ את השם הכתוב על המזוזה, הוא דווקא במקום נקי. אך במקום שיש לחוש שיהיה דבר טינוף כנגד המזוזה, יש לכסותה, וכמבואר פרטי דין זה בפרק י"ח מסעיף ח' ואילך. ולכן במקום כזה אין להשאיר את השם מגולה, אלא בכניסה הראשית שבה בדרך כלל אין את החשש הנ"ל^(כא).

יש להזהר מאד על ענין הנחת היד ע"ג השם הכתוב על המזוזה שלא תהא ח"ו מוחקתו, לפי שהוא עוון גמור ולוקין עליו מה"ת, ולכן יעשה כיסוי של זכוכית, או שיעשה בית יפה למזוזה ויעשה בו נקב קטן באופן שלא יוכל לנגוע עם היד במזוזה עצמה, עיי"ש. וכ"ה בקובץ מבית לוי (ח"ד תשנ"ד) בשם הגר"ש ואזנר שליט"א שאין לקחת למזוזה נרתיק שכתוב עליו שם שד"י אף אם האותיות כתובות מלמעלה למטה, משום שיש בזה קדושה וצריך כיסוי. ועיין בביאור הסופר (סו"ס י"א ד"ה יגנוז). ובס' קדש לה' כתב, שאפשר שמטעם זה נהגו לכתוב רק ש"ן, וציין שכע"ז כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב ס"י קל"ו ענף ב') שאין לכתוב שם על תכשיט במקום חשש מחיקה. ועיין בבית אריה (ס"י רפ"ו פ"ה סק"ד) שדן בהא שכתב הט"ז שצריך לתת כיסוי של זכוכית על המזוזה משום דמשמשים ונושקים אותה ועי"ז נמחק השם. וכתב שמעיקר הדין אין בזה איסור, דהוי דבר שאינו מתכוין ופסיק רישיה דלא ניחא ליה, וכל שהוא דרך חיבוב המצוה אין בזה איסור ודווקא גרם מחיקה בדרך בזיון אסורה, אלא שאפ"ה כל שאפשר בזכוכית טוב יותר. וראוי לעורר, שגם בזמנינו מצוי שיש בתי מזוזה שיש חקיקה בולטת ע"ג המזוזה בשם שד"י, וע"ג הבליטה מזהיבים את האותיות כדי שיבלטו, והזהבה זו דינה ככתב ע"ג כתב ועכ"פ יש איסור מחיקת השם בזה, ובדרך כלל מצוי שברכות השנים זה נמחק, ולפיכך ראוי להימנע שלא לקנות בתי מזוזה אלו, משום גרם מחיקת השם, וצ"ע. ועי"ז בפתחי שערים (ס"י רפ"ח ס"ק קי"ב) שהביא שיש שהקפידו שלא לכתוב אפילו אות אחת מן השם על הנרתיק מבחוץ, ואפילו אות ש"ן. (כא) ועיין גם בקר' לקט הלכות מזוזה (פ"א) שהביא בשם הגר"ש אלישיב שראוי שיראו את השם של המזוזה. וישתדל להקפיד בזה לכל הפחות במזוזה של

לזכר בעלמא, ויל"ע מהו המקור לכך. ושמעתי בשם גדול אחד שליט"א שלכאורה אין ענין בכך, אלא שמ"מ העושה כן מחמת מנהג העולם אין מזניחים אותו. וע"ע בפתחי שערים (ס"י רפ"ו סקצ"א) שכתב שיש שנמנעו מלכתוב ש"ן על בית המזוזה, וטעמם משום שגם בזה יש איסור מחיקה, וצ"ע. ובשו"ת קנה בושם (ח"ב ס"י צ"ה) דן במה שאין מדקדקים היום לעשות נקב בקנה נגד השם כדי שיהא נראה בחוץ. וכתב שכנראה שעושים כן למנוע חשש מחיקת השם, אך נראה שעדיף לעשות בכיסוי זכוכית שאז אין חשש. ואולי נהגו כן מחמת שיש תדיר בגדי קטנים מלוכלכים שאז צריך כיסוי ולא כו"ע יודעים באיזה אופן ומתי צריך לכסות, ולכן הנהיגו שיהא תמיד מכוסה. אך ודאי ראוי לדקדק לכתחילה להזמין שפופרת מנוקבת עם כיסוי זכוכית, אם לא באותם דלתות שמן הדין צריך שתהא המזוזה מכוסה. וע"ע בס' שמירת הגוף והנפש (ס"י רט"ז סק"א) שתמה על מנהג העולם לעשות נרתיק שכתוב עליו אות ש"ן או שד"י, שלכאורה צריך לעשות נקב, וציין שכ"כ בקר' המזוזה (ס"י רפ"ו הע' קי"א) שראוי למנוע מלקבוע שפופרת שרשום עליה השם, שאין מקיימים בזה את המעלה שטוב שתהא המזוזה נראית, ומאידך גיסא יכול להיכשל בטינוף או ערוה כנגדו, דבשע"ת (ס"י מ"ג סק"א) הסתפק שמה בדבר שחקקו עליו אותיות מהשם אם יש לשומרו ממקום טינוף, ולמה יכניס עצמו לספק בחינם. ועיין גם בס' עלי דשא (ס"י ל"ז עלה א) שכתב שצ"ע על העולם שמקיל בזה לגמרי, ומסתפקים בכתיבת ש"ן מבחוץ. ועיין בשו"ת פאת שדך (ס"י ק"ל) שיישב מנהג העולם שאין עושים נקב בקנה המזוזה. ועיין גם בשערי הלכה ומנהג (יו"ד ס"י קכ"ה) שכתב שרגילים לעשות את השי"ן שעל התיק בערך נגד השם שבמזוזה. ועיין בהערה הבאה.

(כ) עיי"ז בס' הזכרונות ולמהר"ש אבוהב. זכורו ט' פ"ג

טו. יש האומרים שאין ראוי לעטוף את המזוזה בדבר אחר לפני קביעתה בפתח, משום שהעטיפה נחשבת כחציצה בין המזוזה לכותל^(כב). אך דעת רוב

הכניסה הראשית, אבל בחדרים הפנימיים, אם חוששים שיגלו כנגדה מקומות המכוסים יש לכסותה.

(כב) בן דעת הגר"א שאין לעטוף את המזוזה כדי שלא תהיה חציצה בין המזוזה למזוזות הבית, והביאו במעשה רב (סי' ק). ובפתחי תשובה (סי' רפ"ט סק"ב) הביאו וכתב ע"ז וצריך עיון. ובמקדש מעט (סי' רפ"ט סק"א) ביאר את דברי הגר"א שהשפופרת עצמה אינה חציצה בין המזוזה לסף מפני שהיא מחוברת במסמרים ונעשית כגוף הסף, משא"כ הקלף או הנייר שכורכים בו את המזוזה אינו מחובר ולכן היא חציצה. וכתב שהעולם אינם נזהרים בכך, וטוב להיזהר כיון שנפק מפי הגר"א. [וע"ע שם (סק"ו) שכתב שמדברי הדעת קדושים משמע שכורכים את המזוזה בנייר]. ועיין במשמרת שלום (סי' רפ"ט סק"ב) שכתב שלדעת הגר"א אם מניחים בשפופרת צריך שיהיה פתוח בצד שמונח על הפתח כדי שלא יהיה חציצה. ומשמע שלמד בדברי הגר"א שאפילו השפופרת עצמה נחשבת כחציצה. וכ"כ בס' עמק יהושע אחרון (אות ל') שנכון לדקדק כדעת הגר"א, ולכן ידקדק שהתיק יהיה רק על המזוזה ולא תחתיה, שלא יהא חוצץ. ועיין מה שביאר בדעת הגר"א במועדים וזמנים (ח"ו סי' נ"א) דאף שקובע את השפופרת במזוזות הבית ונעשה כמותה, מ"מ התיק לא נעשה מעולם כמזוזה כיון שלא ביטלו כמותה, והוא כמונח בתיק ולא במזוזות הבית. ולכן לדעתו הא דמניחה בשפופרת מיירי שלצד מזוזות הבית פנוי ואין הפסק בין המזוזה לבית, ורק לצד חוץ קובעים שפופרת סביב לחזקה שלא תפול או תתלכלך. ועיין שכן חשש הרב מבריסק לדעת הגר"א. ועיין בס' מועדים וזמנים (ח"ח סי' נ"א) שכתב שיש הרוצים לצאת ידי דעת הגר"א, ומאידך חוששים שמא האותיות ימחקו, לכן לוקחים מתחילה את התחתית של השפופרת וקובעים אותה בדלת שבכה"ג מתבטלת השפופרת בדלת, ואח"כ קובעים עליה את המזוזה עם החלק העליון, ואז הקלף נחשב כנוגע בדלת, כיון שחלק התחתון נתבטל והוא כדלת גופא, והקלף שנוגע שמה הוא כנוגע בגוף הדלת. וכע"ז כתב בקו' ברכת שרגא (עמ' ל"א), ועי"ש שכתב לבאר שלא בא הגר"א אלא לאפוקי שלא יכרוך המזוזה בקלף. שמי שעושה כן דעתו שלא לבטל את הקלף למזוזה, כי רוצה שיחשב ככלי בתוך כלי, לכן הוא חציצה. משא"כ הנותן מזוזה בשפופרת יתכן שאף לדעת הגר"א אי"ז חציצה. בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' רכ"ב) הובאה תשובה מבנו

הרב בן ציון יעקב, שדן בדברי הגר"א ויישב דבריו מהשגות האחרונים. דמה שהובא בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' קל"ט) שמין במינו אינו חוצץ. יש לדחות דכיון שהצריכה תורה "על" והיינו שיגע ממש, אין מועיל מין במינו, שסו"ס אין כאן נגיעה. נוכחו שהעירו במהר"ם שיק (יו"ד סי' רפ"ח) ובשו"ת דברי מלכאל (ח"ה סי' ס"ה). ואף שהמהרש"ם בקו"א לדעת (יו"ד סי' כ"ח) הוכיח ההיפך, מ"מ כן דעת כמה פוסקים לחוש לזה. ומלבד זאת, טעם זה שייך רק כשעוטפו בקלף ולא בדבר אחר. וכן מש"כ במהרש"ם ובמהר"ם שיק דכל לנאותו אינו חוצץ. לדעת האומרים דכל מקום שנדרש נגיעה אין מועיל מין במינו, ה"ה שאין מועיל מה שהוא לנאותו. ועוד שבד"כ אין עיטוף הקלף מייפה את המזוזה, ובפרט כשעוטף בנייר או פלסטיק שאין בזה נוי כלל, וגם מעיקרא לא נעשה למטרת נוי. וכן מש"כ במהר"ם שיק שכל העשוי לשומרו אינו חוצץ. יל"ע אם דבר זה שייך בשמירה חיצונית או שדווקא בשמירה מתולדתו. וכן מש"כ עוד במהר"ם שיק שהוא נעשה כולו כגוף אחד ואי"ז חציצה. יש לדחות שבאופן ששייך לקיים את המצוה גם ללא זה, לא שייך לומר שהעטיפה נעשית כגופו. וכתב שבש"ס מבואר כדעת הגר"א שצריך שתהיה המזוזה על גוף מזוזות הבית ללא חציצה. וביאר דשאני שפופרת וקנה שהם נצרכים בשביל קביעת המזוזה, וממילא לא חייבה התורה להסיר החלק התחתון של הקנה והשפופרת שלא יחצצו, כיון שהכל גוף אחד. משא"כ אם מוסיף לעטוף בנייר או קלף, הרי"ז חוצץ. ובסוף תשובה זו הובאו דברי בעל השבט הלוי, שיש מקום לפלפל בזה וליישב דעת המקילים, אך מ"מ עצם חילוקו בין חציצה לחציצה יש לו מקום בהלכה. ועיין לעיל בהע' ד'. ובשו"ת תשובות ונהגות (ח"א סי' תרנ"א) הביא שבס' עמק ברכה מסיק שדברי הגר"א הם מסתמא ע"פ סוד ה'. וכתב לבאר שהגר"א לא פסל משום חציצה, אלא משום דכתיב "על מזוזות", עיי"ש. וכ"כ בשו"ת אמרי דוד (הורוויץ, סי' רי"ז) לבאר טעמו של הגר"א, ע"פ המג"א (סי' קל"א) שדברים המחברים לקרקע אינם חוצצים, ודברים תלושים חוצצים, ולכן אם נותן את המזוזה בשפופרת ומחברה ביתדות בבית אי"ז חציצה, אבל אם כורך קלף על המזוזה הרי"ז הפסק וחציצה. ובעטרת זקנים (מזוזה סק"ג) יישב דעת הגר"א, שאם קובע המזוזה במסמרים. הקנה נחשב כמזוזה של